

УДК 070.11(477)

О.В. Уліцка**ПРЕСА І ВЛАДА: ШЛЯХИ УПРАВЛІННЯ
КОНФЛІКТНИМИ ПРОЦЕСАМИ****(за матеріалами регіональних газет)**

Проблеми управління конфліктними процесами виділяються в окремий "сектор" тематики друкованих періодичних видань. Сьогодні активно досліджуються конфліктні процеси, пов'язані з діяльністю органів державної влади, тобто у сфері, яка раніше з відомих причин перебувала поза полем зору редакцій газет, залишалася для них недосяжною. Висвітлення даної проблематики стало одним з плідних напрямків роботи преси за останні роки.

Будь-який конфлікт вартий уваги, але це не означає, що він гідний розвитку. Звідси впливає установка на управління конфліктом, під якою розуміємо врегулювання, вирішення, попередження або навіть "придушення" останнього задля ефективної (але не обов'язково безконфліктної) діяльності. У даному випадку преса виступає не тільки важливим фактором формування конфліктологічного мислення, але й своєрідним соціальним простором, в якому воно розгортається.

У науці управління, конфліктологічному менеджменті в тому числі, вчені виділяють два методи: логічний (теорії керівництва) і зразків (управлінське мистецтво). За допомогою першого розкриваються основи, закономірності, за допомогою другого досліджуються творча діяльність на базі закономірностей, окремі ситуації, що виникають в ній [3, с.42].

Використання періодичними виданнями методу теорії керівництва включає насамперед звертання до законодавчої бази. Регіональна преса опрацьовує чинні закони, підзаконні акти, публікує їх як з коментарями і роз'ясненнями, так і без них.

Багато матеріалів такого характеру газета "Український шлях" присвячує, зокрема, врегулюванню релігійної ситуації в області, розв'язанню міжконфесійних чвар. Це, наприклад,

публікації "Злагоди нам бракує", де подається розпорядження голови обласної державної адміністрації "Про стан виконання рішень і розпоряджень щодо передачі релігійним громадам культурних будівель" [5, 05.02.98, № 86] (тут і далі посилаємося на позицію друкованого органу в списку літератури), а також "Мир вам, християни", де викладено основні пункти угоди між обласною виконавчою владою і керівництвом релігійних управлінь усіх конфесій, що діють у регіоні [5, 12.03.98, № 11]. Стан релігійної ситуації детально досліджується в статті "До зими готові. А до злагоди?" Йдеться про засідання колегії при голові облдержадміністрації з цього питання. Наведено принципові зауваги заступника голови облдержадміністрації щодо дій представників органів державної влади в конфліктах: "Державний службовець того чи іншого рівня повинен виступати від імені цілого суспільства, коли він веде діалог зі священниками. А, загалом, маємо конфлікти там, де є однобокий підхід. Тобто тоді, коли державний чиновник дозволяє собі теоретичні міркування на кшталт: хто ближче до Бога, яка конфесія головніша... Отакі балачки збивають з пантелику людей і потім створюють конфлікти. Ми не маємо на це права, а, отже, мусимо ставитися однаково до всіх конфесій" [5, 26.09.97, № 38].

Газета "За вільну Україну" практикує рубрику "Консультає юрист", де даються фахові тлумачення важливих документів. У статті "Заявник має право" роз'яснюється Закон України "Про звернення громадян" [2, 23.10.9, № 124]. Окрім того, надруковано графік особистого прийому громадян керівництвом Львівської обласної державної адміністрації [2, 17.04.97, № 46].

До матеріалів, які створюють підґрунтя для недогущення розгортання конфліктності в суспільних процесах, належать також оприлюднені через пресу послання Президента держави [5, 28.05.98, № 22], звернення голови облдержадміністрації до населення Львівщини [5, 26.03.98, № 13], звернення Кабінету Міністрів України та правління Національного банку до парламенту і народу [4, 26.09.98, №108]. Такі публікації спрямовані на розвиток злагоди і співрозуміння в суспільстві. В останньому з наведених матеріалів під заголовком "Уряд і Нацбанк без нас – безсилі" читаємо: "Об'єднання зусиль всіх гілок влади, суспільства в цілому – основоположний принцип поліпшення економічного становища. Ми звертаємося до громадян України з проханням підтримати зусилля виконавчої влади... Звертаємося...

із закликом зрозуміти, що ніде і ніколи непримириме протистояння не дозволяло вийти з кризи, що це – шлях до прірви...".

Разом з тим, у пресі з аналізом стратегічних питань управління конфліктними процесами виступають теоретики-науковці, досвідчені практики. Їх публікації характеризуються глибоким опрацюванням теми, багатим фактичним матеріалом "з життя". Прикладом можуть служити статті "Нові тенденції у регулюванні земельних відносин" першого заступника голови Держкомзему, доктора економічних наук Антона Третяка [2, 02.12.97, № 139] або ж стаття "Щоб земельна реформа не стала злочином XXI століття" Івана Михасюка – академіка АН Вищої школи України, доктора економічних наук, професора [2, 28.10.97, № 126]. У цих статтях досліджується реформування земельних відносин на селі, дається багатий роз'яснювальний матеріал для розуміння цього процесу. Аналіз таких публікацій, вміщених, до речі, під рубриками, часто рубриками-сторінками, "Земельна реформа: досвід, проблеми, перспективи", "Вивихи приватизації", а також матеріалів рубрик "Аграрний практикум", "Земельні відносини: як уникнути конфлікту", підтверджує, що газета послідовно працює на попередження й недопущення конфліктності в процесі реформування сільського господарства.

Заслужують на увагу форми подання названих матеріалів. Більшість з них публікується у віснику "Від влади", який веде "Український шлях", тематичних рубриках-сторінках у газеті "За вільну Україну". Такі форми роботи, на нашу думку, дозволяють "укрупнити" проблемні питання та потенційні джерела конфліктності, вивчати їх детально і різнобічно.

Багаті газети матеріалами, присвяченими обговоренню важливих політичних і господарських документів, введення в дію яких нерідко має неоднозначну реакцію серед громадян. За приклад можна взяти статтю "Ударили акцизом: пивовиробництво – на межі" [4, 20.10.98, № 117], де аналізується відповідна постанова Кабінету Міністрів України. Автор гостро критикує діяльність урядовців: "...Введенням нової ставки акцизу в пивоварінні дурість наших чиновників не обмежилася...". Конкретними прикладами з роботи підприємств підкреслюється про недоцільність прийняття документу: "Серпневий циркуляр ... ураганом пронісся всіма пивзаводами України..." з сумними наслідками – "...надходження в бюджет зменшилися вдвічі". Автор узагальнює: "Найхарактерніші наші риси ... – повальна тупість і головотяпст-

во переважили ту просту істину, що за нормальної роботи будь-якого пивзаводу можна отримати значно більші кошти до бюджету, аніж при високому акцизі".

Або ще стаття "Ціни на пальне зросли не від гарячого повітря, а відповідно до Указу Президента України "Про ставки акцизного збору на нафтопродукти" [4, 15.08.98, № 93]. Названий документ також піддано серйозній критиці. Як запевняє автор, "основною проблемою після підняття цін на пальне є ситуація у сільському господарстві, бо ж закон вступив у дію саме під час жнив...".

Автори таких публікацій, як бачимо, твердять, що прийнятні органи влади документи завдають шкоди народному господарству, створюють у суспільстві осередки конфліктності, у тому числі й приховані, негативні наслідки яких населення пов'язуватиме з некомпетенцією дій урядовців.

Чим тісніше журналістська діяльність пов'язана з реальною роботою, тим більша ймовірність вибору оптимального варіанту управління конфліктами. Як до позитивного прикладу можна звернутися до практики прямих телефонних зв'язків з читачами газети, роботи з листами громадян. Досвід проведення "гарячих ліній" з керівниками області має в своєму доробку "Український шлях". Матеріали, підготовлені у відповідь на звертання читачів, або ж публікації найбільш цікавих і актуальних з них є в усіх регіональних газетах. Вони вміщуються під рубриками: "Запитуєте – відповідаємо", "У відповідь повідомляємо" [2], "З редакційної пошти", "Компетентна відповідь" [5] та інші.

Щоб з'ясувати, який варіант дій доцільно застосовувати в конкретному конфлікті, автори газетних досліджень вдаються до методу зразків. У цьому плані варта уваги стаття "Кривда без покарання" під рубрикою "Конфліктна ситуація" [5, 23.04.98, № 17]. Автор аналізує конфлікт між громадянкою та особою, наділеною владними повноваженнями. "Як не прикро, – пише він, – дії окремих посадових осіб скривджені сприймають за кривду з боку держави. На ділі виходить так, що конкретні кривдники не несуть відповідальності за свої неправомірні вчинки...". У даному випадку перед нами негативний приклад, а не зразок для наслідування. Однак висновки, які зробить для себе услід за автором читач, стосуються загальних проблем конфліктності в системі "громадянин – посадова особа".

Але до рис впливу преси належить не констатація конфлікту як доконаного факту, а пропозиції щодо управління ним. Проте у численних газетних публікаціях йдеться саме про констатацію конфліктних процесів. Саме так висвітлюються пікетування гірників у кореспонденції "Шахтарі пікетують владу" [4, 05.11.98, № 124], страйки молоді – "Молодий рух відновлює вуличні акції протесту" [4, 19.12.98, № 142], протести на релігійному ґрунті – "Замість ниву доглядати – підемо пікетувати" [5, 11.06.98, № 24]. Про констатацію незгоди між вищими органами двох гілок влади – Верховною Радою та Урядом – дізнаємося з кореспонденції "Нардепи пішли приступом на Кабмін", вміщеної під рубрикою "Протистояння" [4, 08.10.98, № 112].

У таких констатуючих публікаціях потенціал впливу журналістики реалізується неповно. Разом з тим, є матеріали, в яких ті ж самі конфліктні процеси розглядаються глибше – з поясненням причин, пропозиціями щодо вирішення. Це, для прикладу, стаття "Чому шахтарі вдаються до крайнощів?" [1, 07.–15.02.98, № 5] або інтерв'ю зі заступником голови обласної державної адміністрації з даного приводу "Гроші для шахтарів знайшли. Та проблему вирішувати треба" [4, 05.02.98, № 14]. Конфліктність стосунків у системі "парламент–президент" зазначена вже у заголовку статті "Президентська каменюка в парламентський город чи пробний камінчик" [4, 03.11.98, № 123], в якій є спроба спрогнозувати і наслідки такого протистояння.

Преса показує читачам також і зразкове вирішення конфліктів на практиці. Журналісти часто самі бувають втягнуті у ті конфліктні процеси, які вони досліджували. Показовою тут є стаття "Знедолених дітей знедолюють вдруге" [2, 22.05.97, № 59]. Надруковано лист до редакції працівників школи-інтернату та батьків учнів. Вони пишуть: "Нам стало відомо, що готується до затвердження рішення миськівконкому про закриття нашої школи з метою передачі приміщення невідомо кому і для чого... У 1991 році теж відбулася подібна "битва"... Але тоді здоровий глузд переміг, і школа продовжила своє життя. Допомогли в цьому Ви – працівники преси. Тому і зараз ми звертаємося до Вас за допомогою, бо віримо в силу Вашого слова". Люди, як бачимо, через те й звернулися до редакції, що вже мають досвід співпраці з пресою як надійним союзником у позитивному вирішенні конфлікту.

Досвід періодичних видань з висвітлення шляхів управління конфліктами в системі структур влади, який ми частково описали, свідчить про великі можливості преси у формуванні конфліктологічної культури. Досліджуючи таку проблематику, преса сприяє налагодженню ділового діалогу органів влади з іншими інституціями та рядовими громадянами, у тому числі із засобами масової інформації. Без участі останніх і преси як їх невід'ємної складової сьогодні неможливо вдосконалювати суспільний механізм.

1. "Експрес". 2. "За вільну Україну". 3. Корконосенко С.Г. Социальное управление и печать. Л., 1989. 4. "Молода Галичина". 5. "Український шлях".

Стаття надійшла до редколегії 21.01.99